

**Miejsce
na naklejkę
z kodem**

(Wpisuje zdający przed
rozpoczęciem pracy)

--	--	--

KOD ZDAJĄCEGO

PRÓBNY EGZAMIN MATURALNY Z BIOLOGII

Arkusz II

(dla poziomu rozszerzonego)

Czas pracy 120 minut

ARKUSZ II

**GRUDZIEŃ
ROK 2004**

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak należy zgłosić przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Proszę uważnie czytać wszystkie polecenia.
3. Odpowiedzi należy zapisać czytelnie w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Podczas egzaminu można korzystać z ołówka, linijki, gumki.
5. Proszę pisać tylko w kolorze niebieskim lub czarnym; nie pisać ołówkiem.
6. Wykresy i rysunki można wykonywać ołówkiem.
7. Nie wolno używać korektora.
8. Błędne zapisy trzeba wyraźnie przekreślić.
9. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
50 punktów.

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

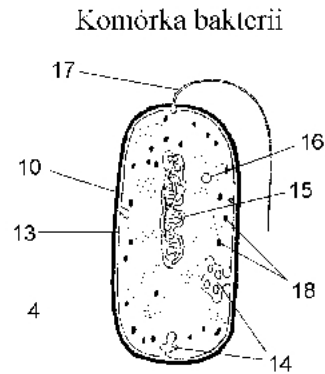
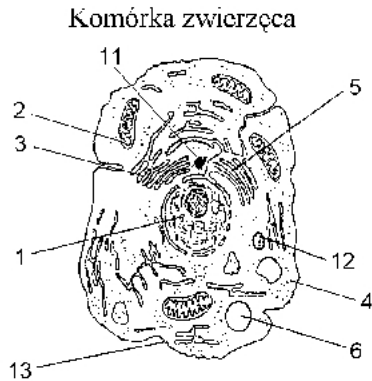
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

Zadanie 30. (2 pkt)

W budowie komórki eukariotycznej i prokariotycznej występują podobieństwa i różnice.

Uzupełnij wolne rubryki tabeli, wykorzystując poniższe rysunki, które ilustrują schematycznie budowę komórki zwierzęcej i komórki bakterii.

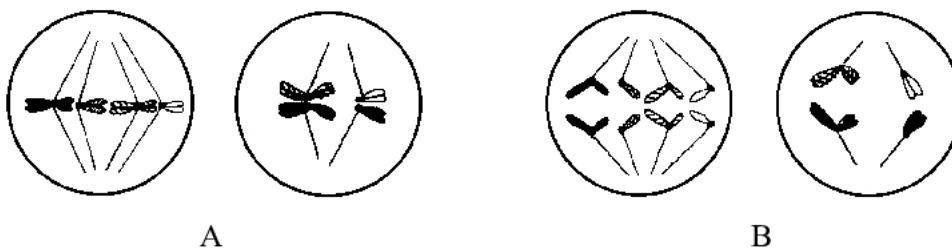

Lp.	Organela komórki eukariotycznej		Organela komórki prokariotycznej	
	nr na rysunku	nazwa	nr na rysunku	nazwa
1.	13			błona komórkowa
2.	1			nukleoid
3.		mitochondrium	14	
4.		lizosom	4	

Zadanie 31. (2 pkt)

Poniżej przedstawiono schematycznie wybrane fazy podziału jądra komórki z określoną liczbą chromosomów.

Na podstawie porównania rysunków określ po jednej różnicy w przebiegu dwóch tych samych faz (A, B) podziału mitotycznego i mejotycznego. Określenie różnic przyporządkuj właściwemu podziałowi komórki.

.....

.....

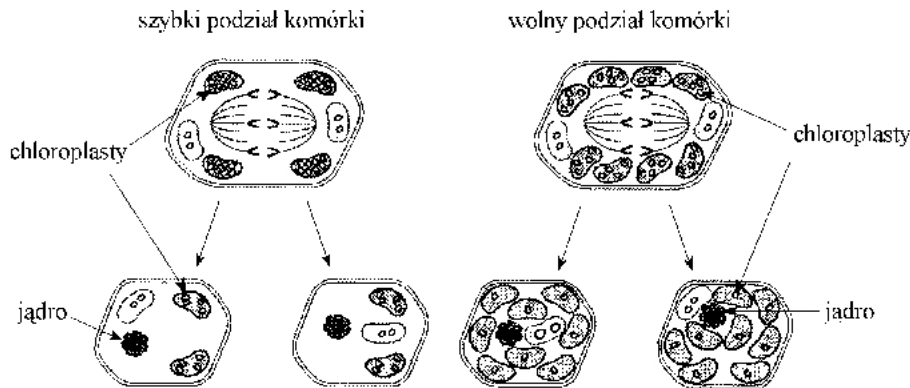
.....

.....

Zadanie 32. (1 pkt)

Poniżej schematycznie zilustrowano podziały komórek różniące się szybkością.

Na podstawie analizy i interpretacji rysunków sformułuj wniosek dotyczący dzielenia się chloroplastów w przedstawionych komórkach.

.....

W poniższej tabeli zestawiono informacje dotyczące wybranych cech organizmów w systemie pięciu królestw. Informacje wykorzystaj do rozwiązania zadań: 33., 34., 35., 36.

Plus oznacza, że określona cecha jest powszechna w danej grupie, minus zaś, że jej brak. Plus w nawiasie informuje, że określona cecha występuje bardzo rzadko.

Cecha	Bakterie	Protisty	Rośliny	Grzyby	Zwierzęta
Budowa komórki:					
- jądro	-	+	+	+	+
- chloroplasty	-	+/-	+	-	-
- mitochondria	-	+/-	+	+	+
- ściana komórkowa		+/-			
Budowa ciała:					
- jednokomórkowa	+	+	-/(+)	+	-
- wielokomórkowa	-	+	+	+	+
- tkankowa	-	-/(+)	+	-	+
Sposób odżywiania:					
- cudzożywny	+	+	-/(+)	+	+
- samożywny	+	+	+	-	-
Sposób oddychania:					
- beztlenowy	+	+	-	+	(+)
- tlenowy	+	+	+	+	+

Zadanie 33. (1 pkt)

Uzupelnij rubryki tabeli w wierszu dotyczącym występowania ściany komórkowej w komórkach różnych grup organizmów.

Zadanie 34. (2 pkt)

Różnorodność biologiczną można opisywać, stosując wiele kryteriów.

Na podstawie informacji z tabeli określ, którą grupę organizmów cechuje największa różnorodność w zakresie wymienionych cech. Odpowiedź uzasadnij.

.....

Zadanie 35. (1 pkt)

Na wybranym przykładzie cech ujawnionych w tabeli przedstaw związek między budową i czynnościami życiowymi grzybów.

.....

Zadanie 36. (1 pkt)

Sposoby oddychania zwierząt oznaczono w tabeli, używając odpowiednio symboli (+), +.

Przedstaw biologiczne uzasadnienie przewagi ilościowej jednego ze sposobów oddychania w świecie zwierząt.

.....

Zadanie 37. (2 pkt)

Organizmy można porządkować według różnych kryteriów.

Przyporządkuj nazwy niżej wymienionych rodzajów zwierząt do grup, z których jedną charakteryzuje wytwarzanie w czasie rozwoju błon płodowych, a drugą zapłodnienie zewnętrzne.

Rodzaje zwierząt: gołąb, karp, niedźwiedź, zaskroniec, lis, żaba.

Wytwarzanie błon płodowych:

Zapłodnienie zewnętrzne:

Zadanie 38. (2 pkt)

Zdolność ptaków do lotu wiąże się z wieloma przystosowaniami w ich budowie i fizjologii.

Spośród niżej wymienionych cech charakterystycznych dla ptaków wybierz te, które stanowią przystosowanie do lotu i podziel je na przystosowania anatomiczne oraz fizjologiczne (posługuj się oznaczeniami literowymi cech).

A – redukcja odcinka ogonowego w kręgosłupie

E – różnobarwne upierzenie

B – częste usuwanie kału

F – podwójne oddychanie

C – występowanie wola w przewodzie pokarmowym

G – dobry słuch

D – odżywanie się różnorodnym pokarmem

H – worki powietrzne

Przystosowania anatomiczne:

Przystosowania fizjologiczne:

Zadanie 39. (1 pkt)

W tabeli zebrano wyniki pewnych badań dotyczących czterech gatunków żab.

Rodzaj czynnika badanego w czasie rozwoju	Nazwa gatunkowa			
	Rana sylvatica	Rana pipiens	Rana palustris	Rana clamitans
Optymalna temperatura wody w czasie rozwoju	10°C	12°C	15°C	25°C
Dolna granica tolerancji termicznej	2,5°C	6°C	7°C	11°C
Górna granica tolerancji termicznej	24°C	28°C	30°C	35°C

Sformułuj prawdopodobny problem badawczy, do rozwiązania którego mogą być wykorzystane wyniki tego doświadczenia.

.....

Zadanie 40. (2 pkt)

Tkankę miękkiszową dzieli się na kilka rodzajów w zależności od pełnionych funkcji.

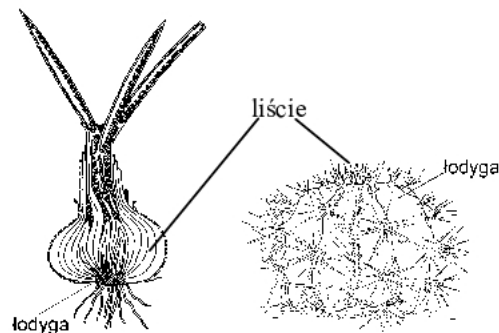
Na przykładzie dwóch rodzajów miękiszu (podaj ich nazwy) przedstaw dla każdego z nich charakterystyczną cechę budowy i związaną z nią pełnioną funkcję.

.....

Zadanie 41. (2 pkt)

Rysunki ilustrują modyfikacje organów wegetatywnych roślin na przykładzie cebuli (*Allium cepa*) i kaktusa (*Echinocactus ornatus*).

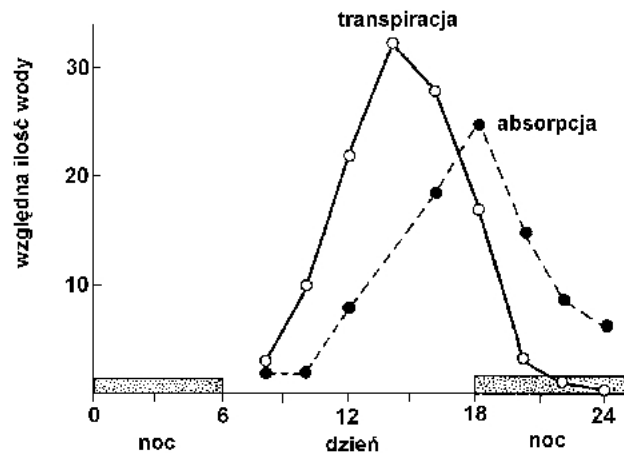
Wyjaśnij, na czym polegają przystosowania tych roślin do określonych warunków środowiska, związane z wykształceniem zmodyfikowanych liści (wskazanych na rysunkach).

.....

Zadanie 42. (2 pkt)

Wykres ilustruje przebieg absorpcji i transpiracji wody w ciągu doby.

Wykorzystując dane z wykresu, wyjaśnij:

- czy o godzinie 15⁰⁰ bilans wodny rośliny jest dodatni czy ujemny,
- od której godziny podlewanie roślin zapewnia utrzymanie właściwego bilansu wodnego.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 43. (2 pkt)

W tabeli zebrano wyniki obserwacji mikroskopowych dotyczące rozmieszczenia i liczby aparatów szparkowych na cm² liści różnych roślin.

Rodzaj rośliny	Liczba aparatów szparkowych na cm ²		
	Średnia z obu stron liścia	Średnia na stronie liścia	
		górną	dolną
Lucerna	15350	16900	13800
Jabłoń	14700	0	29400

Interpretując dane z tabeli, określ, który rodzaj rośliny z takiej samej powierzchni liści (w zbliżonych warunkach) wyparuje więcej wody, mimo że obie rośliny posiadają zbliżoną średnią liczbę aparatów szparkowych przypadającą na cm² liścia. Wyjaśnij, dlaczego tak się dzieje.

.....

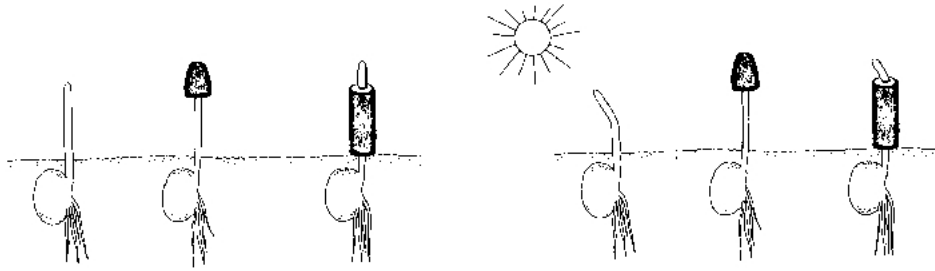
.....

.....

.....

Zadanie 44. (1 pkt)

Poniżej w uproszczony sposób zilustrowano wyniki pewnego doświadczenia.

Sformułuj wniosek na podstawie analizy przedstawionych graficznie wyników doświadczenia.

.....

.....

Zadanie 45. (2 pkt)

W tabeli umieszczono przykładowe wartości dla dwóch rodzajów roślin, dotyczące wzrostu i intensywności fotosyntezy przy różnej intensywności światła.

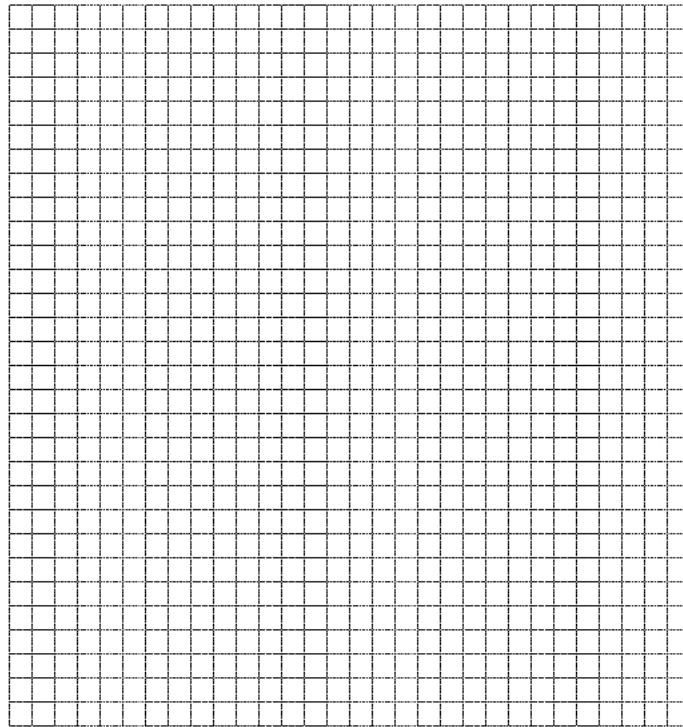
Intensywność światła w %	Fotosynteza (netto) $\mu\text{mole CO}_2/\text{m}^2/\text{sek}$		Wzrost mm/godz	
	Niecierpek	Groch	Niecierpek	Groch
100	11	18	0,9	1,8
50	14	16	0,98	1,1
25	8	10	0,73	0,63
10	6	4	0,64	0,38
5	5	1	0,43	0,09

Wskaż dwa sformułowania, których treść nie jest poprawną interpretacją przedstawionych danych.

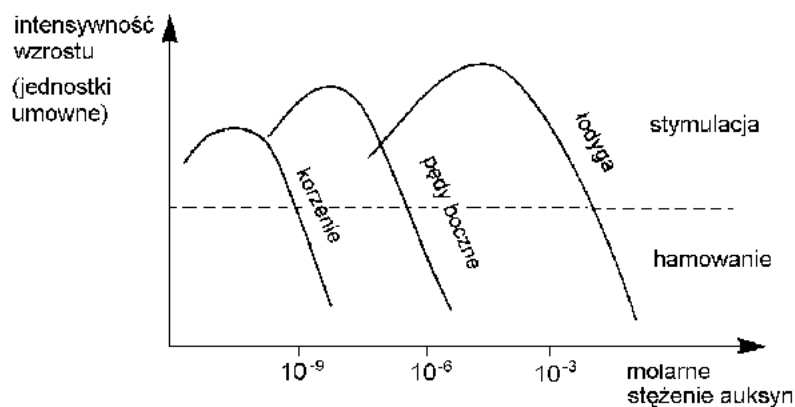
- A. Niecierpek i groch różnie reagują na światło o takiej samej intensywności.
- B. Intensywność wzrostu u obu gatunków roślin jest podobna.
- C. Im większa intensywność fotosyntezy, tym szybszy wzrost obu roślin.
- D. Wzrost intensywności światła nie zawsze zwiększa intensywność fotosyntezy obu roślin.
- E. Im mniejsza intensywność światła, tym mniejsza intensywność wzrostu obu roślin.

Zadanie 46. (2 pkt)

Wykorzystując dane z tabeli w poprzednim zadaniu, zilustruj wykresem słupkowym wpływ intensywności światła na wzrost niecierpka.

Zadanie 47. (2 pkt)

Wykres ilustruje wrażliwość różnych części roślin na stężenie hormonów wzrostu (auksyn).
Porównaj wpływ stężenia auksyn 10^{-6} na wzrost łodygi i pędów bocznych.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 48. (1 pkt)

Poniższy uproszczony zapis dotyczy biosyntezy białka w komórce.

Spośród przedstawionych sformułowań wskaż to, które prawidłowo uzupełnia informacje zilustrowane schematem.

- A. Cząsteczki DNA przed transkrypcją ulegają samopowieleniu.
- B. Synteza RNA odbywa się tylko na jednej nici DNA.
- C. Synteza polipeptydów tworzących białka odbywa się w jądrze komórkowym.
- D. W translacji uczestniczy dwuniciowy RNA.

Zadanie 49. (2 pkt)

Przedstawione krzyżówki ilustrują dziedziczenie barwy kwiatów (fenotypów) u dwóch różnych gatunków roślin.

Krzyżówka 1.

Krzyżówka 2.

P: kwiaty czerwone X kwiaty białe

P: kwiaty czerwone X kwiaty białe

F₁: kwiaty różoweF₁: kwiaty czerwone

Wyjaśnij, dlaczego mimo takich samych barw kwiatów u form rodzicielskich (homozygotycznych) osobniki potomne z krzyżówki 1. wytwarzają kwiaty różowe, a z krzyżówki 2. – czerwone.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 50. (2 pkt)

W wyniku nieprawidłowego przebiegu mejozy powstały dwa rodzaje plemników. Jedne zawierały oba chromosomy płci (X i Y), drugie nie zawierały żadnego z nich.

Zapisz symbolami możliwe składy zygot pod względem chromosomów płci po połączeniu każdego rodzaju plemnika z prawidłowo wytworzoną komórką jajową. Określ rodzaj mutacji, do którego należy zaliczyć zmianę genetyczną zilustrowaną przedstawionym przykładem.

.....

.....

Zadanie 51. (2 pkt)

Poniżej przedstawiono pączkowanie stulbi i jeden ze sposobów rozmnażania się poziomki.

Porównaj (wykorzystując rysunki) stopień podobieństwa genetycznego między osobnikami macierzystymi i potomnymi w przypadku stulbi i w przypadku poziomki. Przedstaw oraz uzasadnij wynik porównania.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 52. (2 pkt)

Na podstawie poniższego tekstu określ dwie cechy bakterii, które sprawiają, że te organizmy wykorzystywane są na skalę przemysłową w procesach biotechnologicznych (nie cytuj sformułowań z tekstu).

Biotechnologia wykorzystuje dla celów przemysłowych techniki stosowane w biologii molekularnej. Najczęściej jest nią inżynieria genetyczna. Dzięki niej można skłonić proste organizmy jednokomórkowe do produkcji na dużą skalę potrzebnych człowiekowi białek. Obiektem często wykorzystywanym przez biotechnologów są organizmy prokariotyczne – bakterie. Te mikroskopijnej wielkości organizmy, występujące w całej biosferze, między innymi nie mają wykształconego jądra komórkowego, plastydów i mitochondriów. Niektóre bakterie dzielą się nawet kilka razy w ciągu godziny.

.....

.....

.....

Zadanie 53. (2 pkt)

Po przeczytaniu tekstu (opracowanego na podstawie artykułu z pozytywnego tygodnika) – niezależnie od swoich poglądów – sformułuj dwa argumenty popierające badania nad przekształcaniem dojrzałych komórek skóry w komórki macierzyste.

Uczeni od dawna starają się znaleźć źródło zastępczych tkanek i narządów dla chorych ludzi. Wykonano wiele obiecujących doświadczeń z tzw. embrionalnymi komórkami macierzystymi. Eksperymenty te wywołują jednak silny sprzeciw natury etycznej. W 2001 roku podano informację, że zespołowi (jego trzon stanowili uczeni, którzy sklonowali owieczkę Dolly) udało się przeprogramować w pełni dojrzałe komórki zwierząt. Prawdopodobnie za pomocą odpowiedniej substancji chemicznej uczeni zmusili dojrzałe komórki skóry bydłowej do przekształcenia się w komórki macierzyste. Komórki te następnie skierowane na inną drogę rozwoju przekształciły się w komórki serca. Gdyby udało się eksperyment powtórzyć z komórkami ludzkiej skóry, może bylibyśmy świadkami przełomu w poszukiwaniach indywidualnego magazynu części zamiennych dla każdego z nas.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 54. (1 pkt)

Rysunki przedstawiają profile czaszek różnych form w ewolucji człowiekowatych.

Porównując wygląd czaszek można stwierdzić, że

- I. zwiększyła się pojemność puszeki mózgowej.
- II. powiększyła się twarzoczaszka w stosunku do mózgowcazki.
- III. twarzoczaszka uległa spłaszczeniu.
- IV. nastąpiła zmiana sposobu połączenia żuchwy z innymi kośćmi czaszki.

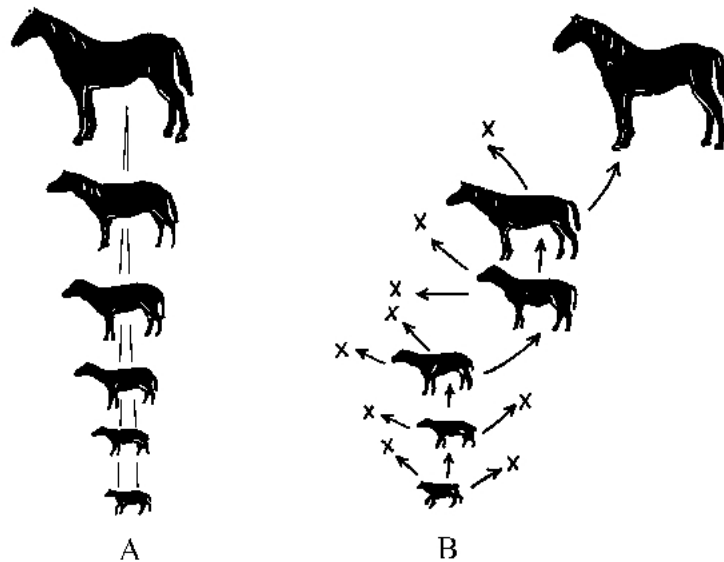
Wybierz odpowiedź zawierającą prawdziwe stwierdzenia.

- A. I, II B. I, III C. II, IV D. III, IV

Zadanie 55. (2 pkt)

Współczesna nauka traktuje ewolucję nie jako ciąg zmian postępowych, prowadzących od form gorszych do lepszych, lecz jako historię dostosowywania się (adaptacji) organizmów do środowiska, w którym żyją.

Określ, który ciąg rysunków (A czy B), według współczesnej koncepcji, odzwierciedla przebieg ewolucji koniowatych oraz wyjaśnij, co oznaczono na schemacie literami X.

.....

.....

.....

Zadanie 56. (2 pkt)

W otaczającym nas środowisku przyrodniczym można wyróżnić wiele tworzących go elementów.

Określ kryterium i uporządkuj według niego przedstawione niżej elementy środowiska przyrodniczego, posługując się ich oznaczeniami literowymi.

A. populacja, B. ekosystem, C. osobnik, D. biocenoza, E. biosfera.

Kryterium:

Uporządkowanie elementów środowiska wg powyższego kryterium:

.....

Zadanie 57. (2 pkt)

Wykorzystując informacje z poniższego tekstu, określ czynnik sprzyjający rozprzestrzenianiu się pasożytów. Odpowiedź uzasadnij.

W stadach zebra i antylop w Afryce jest większe zagrożenie wystąpienia epidemii niż wśród dużych ssaków kopytnych, żyjących pojedynczo w puszczach tropikalnych. W przypadku ludzi na przykład epidemie grypy to zjawisko typowo miejskie.

.....

.....

.....

Zadanie 58. (2 pkt)

Interpretując informacje z poniższego tekstu, wyjaśnij, dlaczego wprowadzenie do Jeziora Wiktorii populacji okonia może doprowadzić do naruszenia równowagi biocenotycznej w tym ekosystemie.

Nieodpowiedzialna działalność człowieka w przyrodzie może doprowadzić do naruszenia równowagi. Na przykład do Jeziora Wiktorii (Afryka), charakteryzującego się ogromną różnorodnością ryb z rodziny pielęgnicowatych (wielkość ryb 20 – 40 cm), wprowadzono okonia nilowego, drapieżnika (ostatnie ogniwo w łańcuchach pokarmowych) osiągającego 2 m długości. Okoń poza pielęgnicami żywi się krewetkami i mniejszymi okazami własnego gatunku (jest kanibalem).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....